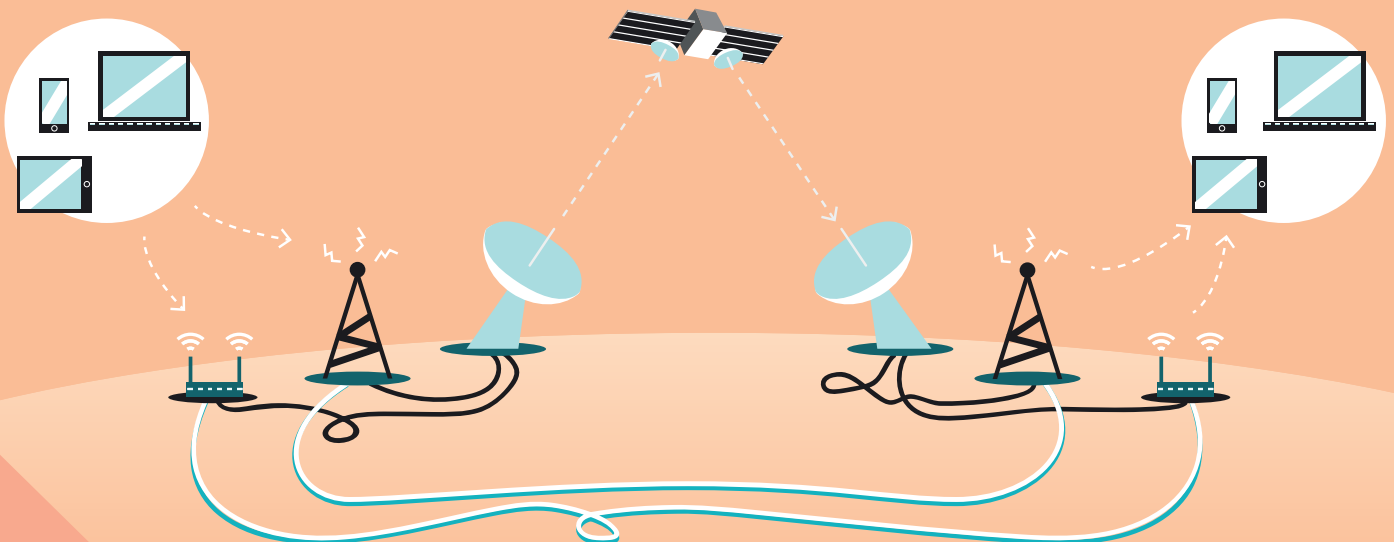

De Referendumcommissie heeft als wettelijke taak om de kiezers neutraal te informeren over de inhoud van de wet waar een referendum over gaat.

21 maart 2018: Referendum over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017

Waar gaat deze wet over?

Op 21 maart 2018 is er een referendum over de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017: de Wiv 2017. Deze wet gaat over het werk van de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten: de AIVD en de MIVD. Er staat in wat zij kunnen en mogen doen om hun taken goed uit te voeren. De wet vervangt de huidige wet: de Wiv 2002. Deze brochure informeert u over het hoe en waarom van de Wiv 2017 en over het referendum.

Wat doen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten?

Elk land heeft inlichtingen- en veiligheidsdiensten, vaak aangeduid als 'geheime diensten'. Nederland heeft er twee: de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). De opdracht van deze diensten is om de veiligheid en de democratische rechtsorde zo veel mogelijk te helpen beschermen. Daartoe verzamelen ze informatie over dreigingen.

Een dreiging kan bijvoorbeeld een mogelijke terroristische aanslag zijn. Of een mogelijke aanval op Nederlandse militairen die een vredesmissie uitvoeren. Ook een mogelijke digitale aanval kan een dreiging zijn. Denk aan het stelen van (bedrijfs-) informatie of het saboteren van een computersysteem van een haven, brug of ziekenhuis.

De diensten verzamelen gegevens op verschillende manieren. Zo kunnen ze in het geheim een huis of bedrijf doorzoeken, een computer hacken of iemand met een camera observeren. Daarnaast kunnen ze telefoon- en internetverkeer onderscheppen, zodat ze bijvoorbeeld kunnen zien welke berichten iemand verstuurt. In de Wiv 2017 staat precies omschreven wat de geheime diensten wel en niet mogen doen. Of anders gezegd: wat hun bevoegdheden zijn.

Hoe ver kunnen de diensten gaan?

Door de extra bevoegdheden in de nieuwe wet neemt het bereik van de AIVD en de MIVD toe. Tegelijkertijd zijn er meer mogelijkheden om inbreuk te plegen op de privacy van burgers. Daarom zijn er in de wet extra bepalingen opgenomen om die mogelijkheden te beperken.

Zo mogen de diensten hun bijzondere bevoegdheden alleen inzetten voor een bepaald veiligheidsdoel. Daarnaast moeten ze toestemming hebben van de minister en van de nieuwe, onafhankelijke Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden.

Die commissie kijkt of de toestemming past binnen de grenzen van de wet. Is dat niet het geval, dan mogen de diensten de bevoegdheid niet inzetten.

Daarnaast wordt er toezicht gehouden door de onafhankelijke Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Deze commissie – die al langer bestaat – houdt in de gaten of de geheime diensten zich tijdens hun werk aan de wet houden. Nieuw in de Wiv 2017 is een speciale afdeling van de CTIVD, die onafhankelijk klachten van burgers behandelt over de AIVD of de MIVD.

Waarom een nieuwe wet?

De AIVD en de MIVD werken nu op basis van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002). De regering vindt het nodig dat deze wet wordt vervangen door een nieuwe wet: de Wiv 2017. Daarvoor noemt de regering verschillende redenen.

Een van die redenen is de toename van dreigingen van terreuraanslagen en digitale aanvallen. Het is de taak van de AIVD en de MIVD om deze dreigingen op tijd te herkennen. Een belangrijk middel daarvoor is het onderscheppen van telefoon- en internetverkeer. De huidige wet biedt daar volgens de regering te weinig mogelijkheden voor.

Welke extra mogelijkheden biedt de nieuwe wet?

De Wiv 2017 maakt het onder andere mogelijk om telefoon- en internetverkeer dat via de kabel loopt breed te onderscheppen. Hierdoor kunnen de diensten ook via de kabel gegevens verzamelen van grote groepen mensen. In deze gegevens zoeken zij specifiek naar mensen die kwade bedoelingen kunnen hebben.

Maar ze halen ook gegevens binnen van andere, onschuldige burgers. In het publieke debat wordt dit ook wel 'slepen' genoemd en heet de Wiv 2017 soms 'sleeppwet' of 'aftapwet'.

De diensten moeten gegevens die niet belangrijk zijn voor hun onderzoek meteen weggooien. Hebben zij de gegevens na drie jaar nog steeds niet onderzocht, dan moeten ze die op dat moment vernietigen. Daarnaast mogen ze, onder voorwaarden, gegevens delen met buitenlandse collega-diensten.

Is er voldoende evenwicht tussen veiligheid en privacy?

Het werk van de geheime diensten is gericht op het bevorderen van de veiligheid, maar brengt met zich mee dat de privacy van burgers wordt aangetast. Doordat de AIVD en MIVD meer bevoegdheden krijgen, neemt de kans op schending van de privacy toe. Tegelijkertijd staan in de Wiv 2017 bepalingen over extra toezicht. Het publieke debat gaat over de balans tussen veiligheid en privacy, en of deze in de wet goed is gekozen.

Hoe zit het met het telefoon- en internetverkeer?

Het telefoon- en internetverkeer is sinds 2002 enorm toegenomen. Zo heeft vrijwel iedereen een smartphone en zijn er nieuwe communicatiediensten gekomen, zoals WhatsApp, Facebook en Twitter. Ook mensen die kwaad in de zin hebben, zijn deze en andere diensten gaan gebruiken.

Om de sterke groei van dit communicatieverkeer mogelijk te maken, zijn internationale kabelnetwerken aangelegd.

Laptops of smartphones maken contact met modems of zendmasten, die vervolgens informatie doorgeven via de kabel. Vroeger verliep deze communicatie ook vaak via de ether (door de lucht), maar dat gebeurt nu veel minder.

De huidige wet maakt een onderscheid tussen telecommunicatie via de ether en via de kabel. Zo mogen de AIVD en de MIVD communicatie via de kabel minder vaak onderscheppen dan communicatie via de ether. De nieuwe wet maakt een einde aan dit verschil. Bredere onderschepping mag nu ook bij communicatie die via de kabel verloopt.

Enkele nieuwe punten in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017

De AIVD en MIVD mogen meer

De AIVD en MIVD kunnen telefoon- en internetverkeer **aftappen van een grotere groep mensen**. Dit kan verkeer via de kabel of de ether zijn. Ze mogen dit alleen doen met een duidelijk doel. Gegevens die niets met dit doel te maken hebben, moeten ze direct weggooien. Gegevens die ze niet onderzocht hebben, moeten ze **na 3 jaar** vernietigen.

Er is meer toezicht op hun werk

Als de AIVD of de MIVD een middel wil inzetten dat de privacy van mensen sterk aantast, is **vooraf toestemming nodig van de minister en van de onafhankelijke Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB)**. De commissie beoordeelt of de toestemming mag worden gegeven. Zo niet, dan vervalt de toestemming.

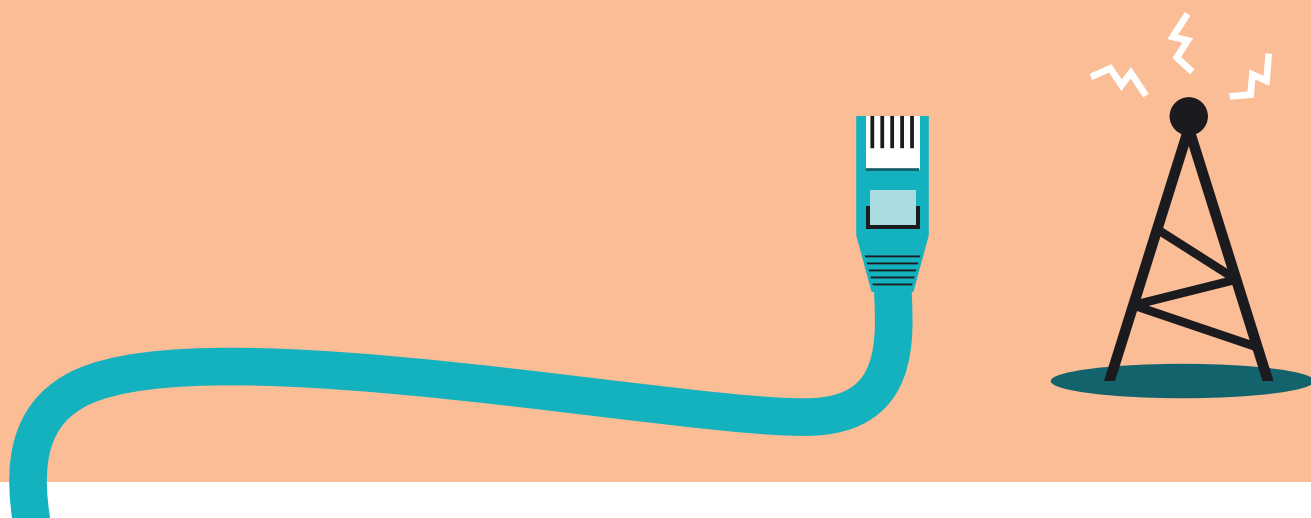
Burgers kunnen hun klachten over de AIVD en de MIVD indienen bij een **onafhankelijke afdeling Klachtbehandeling** van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). Deze afdeling krijgt ook een **meldpunt voor misstanden** binnen de AIVD of MIVD.

Als de AIVD en MIVD **ongefilterde gegevens** willen **doorgeven aan hun collega's in het buitenland**, dan is **aparte toestemming nodig van de minister**. In dit geval wordt de CTIVD direct op de hoogte gesteld. Die commissie controleert of de diensten zich houden aan de wet.

De regels zijn duidelijker

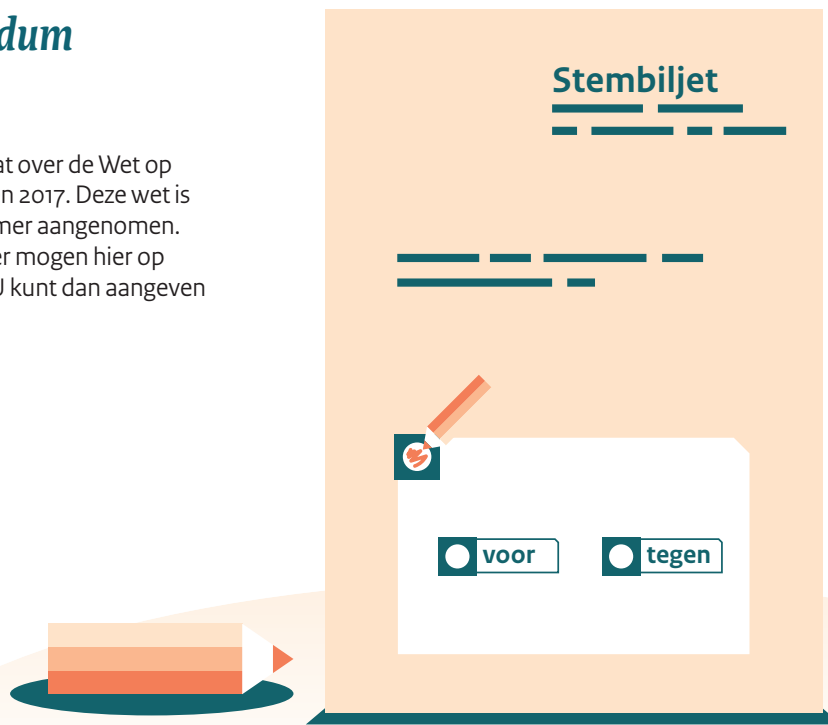
De regels voor het hacken van computers zijn in de Wiv 2017 duidelijker beschreven. Volgens deze regels mogen de diensten nu ook een computer hacken **via een computer of netwerk van iemand anders**.

De diensten mogen alleen met **toestemming van de Rechtbank Den Haag journalisten en advocaten aftappen**.

Waar gaat het referendum precies over?

Het referendum op 21 maart 2018 gaat over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017. Deze wet is in 2017 door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen. Alle Nederlanders van 18 jaar en ouder mogen hier op 21 maart hun stem over uitbrengen. U kunt dan aangeven of u voor of tegen de wet bent.

Waarom is dit referendum er gekomen?

In Nederland kan alleen een referendum worden gehouden over wetten en verdragen die het parlement heeft goedgekeurd. Na die goedkeuring kunnen burgers het initiatief nemen om over een wet een referendum aan te vragen. Eerst moeten zij dan 10.000 mensen achter zich krijgen. Later nog eens 300.000.

De Kiesraad heeft vorig najaar vastgesteld dat er meer dan 300.000 mensen een referendum wilden over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017. Daarom komt dit referendum er nu en kunt u op 21 maart over deze wet gaan stemmen.

Wat gebeurt er met de uitslag van het referendum?

Het referendum is een advies aan de regering en het parlement: het is 'raadgevend'. Stemt de meerderheid van de kiezers voor de Wiv 2017, dan treedt de wet in werking. Stemt de meerderheid tegen, dan moet de regering besluiten of zij de wet intrekt of toch door laat gaan. Daarna is het parlement aan zet.

Gaat minder dan dertig procent van de kiezers stemmen, dan geldt de uitslag van het referendum niet. De Wiv 2017 treedt dan sowieso in werking.

Waar vindt u meer informatie?

Meer informatie over de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 vindt u op de website van de Referendumcommissie: www.referendumwiv2017.nl. Daar staat een uitgebreide samenvatting van de Wiv 2017, een overzicht van het ontstaan ervan, de belangrijkste verschillen tussen de huidige en de nieuwe wet en de antwoorden op veelgestelde vragen over het referendum en de wet.

De informatie in deze brochure komt van de **Referendumcommissie**. Deze onafhankelijke commissie heeft als wettelijke taak om de kiezers neutraal te informeren over de inhoud van de wet waar het referendum over gaat. Daarnaast bepaalt de commissie de aanduiding van de wet op het stembiljet, stelt ze de datum van het referendum vast en verleent ze subsidies voor activiteiten die het debat over de Wiv 2017 stimuleren.